

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор Національного університету
цивільного захисту України
д.держ.упр., професор

_____ В.П. Садковий

" _____ " _____ 20__ р

УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки магістра
напряму 26 «Цивільна безпека»
спеціальності 261 «Пожежна безпека»

Розробники програми: старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, кандидат технічних наук В.В.Комяк

Програму рекомендовано кафедрою управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

Протокол від «27» січня 2017 року № 1.

Начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

_____ (Соболь О.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
«_____» _____ 20__ року

Схвалено Вченою радою Національного університету
цивільного захисту України.

Протокол від «26» листопада 2015 року № 5.

Вчений секретар Національного університету
цивільного захисту України

_____ (Кукурюза Д.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
«_____» _____ 20__ року

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів напряму 26 «Цивільна безпека» спеціальності 261 «Пожежна безпека».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система спостережень, оцінки та прогнозу стану і розвитку небезпечних природних, техногенних, соціальних процесів та явищ, що призводять до кризових явищ; основні положення теорії ризиків та їх практичне використання; проведення моніторингу в умовах кризових ситуацій, складання прогнозу розвитку ситуації на підставі отриманих даних; методи оцінки ризику та існуючі підходи щодо прийняття управлінських рішень в умовах ризику; процес прийняття рішень. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Міждисциплінарні зв'язки. Зміст навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» тісно пов'язаний з дисциплінами: «Моніторинг надзвичайних ситуацій та теорія ризиків», «Державне регулювання діяльності у сфері цивільного захисту», «Системний аналіз і теорія прийняття рішень».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовний модуль 1. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.

Змістовний модуль 2. Теорія обґрунтування та прийняття управлінських рішень

Змістовний модуль 3. Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є підготовка фахівців здатних застосовувати на практиці теорію прийняття управлінських рішень і методи експертних оцінок; організувати моніторинг в умовах кризових ситуацій та аналізувати його результати, розробляти прогнози розвитку ситуації; застосовувати математичні методи в процесі підготовки і ухвалення управлінських рішень в умовах кризи, застосовувати методи аналізу й оцінки ризику; розуміти проблеми стійкого розвитку, аналізувати ризики, що пов'язані з діяльністю людини, застосовувати методи раціоналізації діяльності з метою зниження антропогенного впливу на природне середовище й забезпечення безпеки особистості та суспільства; розробляти та надавати пропозиції (рекомендації) з підвищення рівня безпеки об'єкта.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є формування у майбутніх фахівців з повною вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з питань організації та функціонування системи моніторингу і прогнозування кризових ситуацій, визначення ризику та ризикоутворюючих факторів, використання методичного апарату аналізу ризиків, обґрунтування та прийняття управлінських рішень в умовах кризи, основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

1.3. Студенти повинні:

знати:

- законодавчу основу стосовно організації та функціонування системи моніторингу і прогнозування кризових ситуацій, Державної системи моніторингу довкілля;

- технічні засоби моніторингу небезпек;
- методи прогнозування кризових ситуацій;
- основні принципи проведення кореляційно-регресійного аналізу;
- методологічні основи обґрунтування та прийняття оптимальних управлінських рішень;

- класифікацію і основні методи прийняття рішень;
- основні математичні моделі прийняття рішень;
- області застосування методів прийняття рішень;
- методи дослідження операцій;
- експертні методи прийняття управлінських рішень;
- поняття ризику та його характеристики;
- характеристику ризикоутворюючих факторів;
- методи аналізу ризику;
- основні принципи прийняття управлінських рішень в умовах ризику;
- основні принципи основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

вміти:

- застосовувати методи прогнозування кризових ситуацій;
- проводити парний регресійний аналіз;
- здійснювати постановку завдання;
- обирати метод прийняття рішень;
- формувати вимоги до інформації;
- будувати модель завдання;
- інтерпретувати отримані результати і розробляти рекомендації на їх основі;
- проводити аналіз ризикоутворюючих факторів;
- застосовувати методи оцінки ризику;
- використовувати методи прийняття рішень в умовах кризи
- застосовувати принципи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

1.4. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформацій з різних джерел;
- здатність приймати обґрунтовані рішення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5.5 кредитів *ECTS*.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз.

Причина й наслідки кризи персоналу Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.

PR-менеджмент.

Змістовий модуль 2.

Моніторинг надзвичайних ситуацій. Система моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій

Принципи прогнозування надзвичайних ситуацій. Класифікація методів прогнозування. Прогнозування за допомогою методу найменших квадратів.

Кореляційно-регресійний аналіз і його застосування для визначення ступеню впливу відповідних факторів на розвиток небезпечних явищ. Рівняння регресійної моделі. Парний регресійний аналіз. Коефіцієнт кореляції.

Теорія обґрунтування та прийняття управлінських рішень

Змістовий модуль 3.

Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій. Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій, стратегія управління. Психологія управління. Організація управління.

Система планування та контролю прийнятих рішень, як елемент системи антикризового управління. Структура системи антикризового управління. Функції системи.

Органи управління, їх задачі по організації управління. Органи управління силами ліквідації НС. Організація управління силами реагування на НС.

Організація мір по забезпеченню життєдіяльності населення в умовах виникнення і розповсюдження НС. Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

Центри управління в кризових ситуаціях, дії органів управління та сил реагування на НС

3. Рекомендована література

Основна:

1. Кодекс цивільного захисту України.
2. Постанова КМУ від 30 березня 1998 р. №391 «Положення про Державну систему моніторингу довкілля».
3. Наказ МНС України від 06.11.2003 р. №425 «Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів».
4. ДСТУ 3891-99 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
5. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник / [Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірючкін О.Ю. та ін.]. – Харків: АЦЗУ, 2005. – 530 с.
6. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Навчальний посібник. / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. – Харків: УЦЗУ, 2009. – 367 с.
7. Обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: учебник в 3-х частях: часть 2 . Инженерное обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: в 3-х книгах: книга 2. Оперативное прогнозирование инженерной обстановки в чрезвычайных ситуациях. / Под общ. ред. С.К. Шойгу / [Г.П. Саков, М.П. Цивилев, И.С. Поляков и др.]. – М.: ЗАО «ПАПИРУС», 1998. – 166 с.
8. Рабочая книга по прогнозированию / [Бестужев-Лада И.В., Саркисян С.А., Минаев Э.С. и др.]. – М.: Мысль, 1982. – 426 с.
9. Ларичев О.И. Теория и методы принятия решений: Учеб. – М.: Логос, 2000. – 296 с.
- 10.Руководство по управлению чрезвычайными ситуациями. Система управления чрезвычайной ситуацией (ICS) // Береговая охрана США. - Вашингтон, окр. Колумбия, 20593. - 2001. – 254 с.
- 11.Кодекс цивільного захисту України “Code of Civil Protection of Ukraine” від 02.10.2012 № 5403-VI - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
- 12.Реагування на надзвичайні ситуації: Навч. посібник. – К. : Вид-во «Бланк-Прес», 2014. – 206 с.
- 13.Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій: монографія / С.О. Гур'єв, А.В. Терент'єва, П.Б. Волянський. – К. : [б. в.], 2008. – 148 с.
- 14.Абрамов Ю.А. Основы мониторинга и управления в условиях чрезвычайных ситуаций / Ю.А.Абрамов, В.Е.Россоха, В.В.Тютюник, В.Н.Чучковский, Р.И.Шевченко]. – Харьков: АГЗУ, 2005. – 257 с.
15. Силев В.Б. Принятие стратегических решений в нечеткой обстановке. – М.: ИНПРО-РЕС, 1995. – 228 с.

Додаткова:

- 16.Боровков Л.Л. Математическая статистика / Л.Л. Боровков. – М.: Наука, 1984. – 476 с.
- 17.Вентцель Е.С. Вероятностное прогнозирование деятельности человека / Е.С. Вентцель – М.: Наука, 1977. – 267 с.

4. Критерії успішності навчання та форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумкова форма контролю – *екзамен*.

Засоби діагностики успішності навчання: для оцінки знань студентів використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом опитування та письмового контролю. У процесі вивчення дисципліни студенти виконують чотири модульні контрольні роботи.

Розробники програми:

старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту,

к.т.н.

Соболь

В.В.Комяк